

PŘÍBĚHY ČESKÝCH TRAGÉDIÍ

KATASTROFY

MARTINA
BOUČKOVÁ

Katastrofy

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Martina Boučková
Katastrofy – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

KATASTROFY

Příběhy českých tragédií

Martina Boučková

Obsah

Úvod.....	6
Výbuch muničky v Bolevci	10
Zdař Bůh na poslední šichtě.....	18
Protržená přehrada v Jizerských horách	26
Železniční tragédie v Židenicích.....	34
Tragická sebevražda usmrtila i další lidi.....	39
Bombardování Pardubic v roce 1944	44
Výbuch ubytovny na sídlišti v Tachově.....	50
Chuť na cigaretu zabila 38 lidí.....	55
Školní výlet skončil tragicky.....	60
Nejhorší železniční tragédie.....	68
Tragický požár v ústavu v Měděnci	75
Poslední návrat z dovolené	81
Jako by začala třetí světová válka.....	86
Nejhorší důlní neštěstí po 2. světové válce.....	91
Mrtvá Bečva.....	100
Zmařené mladé životy	108
Tragický lesní požár v Českém Švýcarsku	113
Výbuch plynu v Třinci	123
Zřícená novostavba Na Poříčí	128
Reference	136

Úvod

Je těžké stanovit nějakou hranici, která katastrofická událost by měla být vybrána do knihy, a jaká již ne. Každá totiž zahrnuje silnou bolestnou ztrátu. Často při ní zemřeli lidé nebo zásadně utrpělo životní prostředí. Nepochybně lze také hovořit i o vysokých finančních ztrátách.

Při hromadných úmrtích byly konány honosné pohřby s dlouhými smutečními průvody, nebo bylo naopak v zájmu, nařízením z vyšších míst, veřejnost o detailech proběhnuvší tragédie příliš neinformovat. Druhá skutečnost byla typická pro režim před rokem 1989.

Bezpochyby však vždy platilo to, že jediné, co si jistě všichni přejí, je, kéž by k podobným událostem již nedocházelo.

Mnohokrát byla příčinou neštěstí nedbalost a nedodržení bezpečnosti práce. Často pak navíc v souhře s několika dalšími, na první pohled „nevýznamnými“ okolnostmi, jež se na sebe postupně v rychlém sledu nabalily. Přitom každá z nich by samostatně nemusela vést až k tak tragickým následkům.

Velká neštěstí nejednou vedla k zásadním změnám a ke zpřísnění bezpečnosti práce, ke školení zaměstnanců, výměně náradí a vybavení a také k novým významným investicím tak, aby se předcházelo podobným negativním incidentům.

Během vyhledávání relevantních článků v dobovém tisku a knihách jsem místy nacházela příspěvky, které nám dnešní optikou musí připadat neuvěřitelné, až bizarní. Ukázku jednoho, na nějž jsem narazila v souvislosti s katastrofou v Bolevci, uvádím níže. Pochází z *Národních listů* z roku 1917. Popisuje práci v továrně na výrobu nábojů ve Frankfurtu. Tehdy řádila světová válka a ve zbrojním průmyslu to tenkrát prostě občas bouchlo. Lidé však většinou neměli na výběr. Stále pracovali v těch samých rizikových prostorách.

Po nějakém čase se přes všechna rizika taková práce pro zaměstnance stává každodenní rutinou. Člověk si navykne,

vidí, že všichni dělají to samé, a strach se rozplyne. Není v lidských silách být neustále po celý den, každou vteřinu ve střehu v obavách, co kdyby se náhodou stalo to nejhorší. Když zmizí strach, člověk přestává být obezřetný. Proto by tuto záležitost měla převzít a zajistit efektivní pravidla bezpečnosti práce: co se týká manipulace s materiálem, výroby, skladování, transportu a podobně. Nicméně, pokud se stane prioritou honba za vyššími výkony či válečná mašinerie, pak se bohužel snadno dělají zbytečné a nebezpečné ústupky, k nimž se třeba přidá někdy drobná chyba, či dokonce vědomá nedbalost. A pak se to doopravdy stane.

„Práce v továrně na náboje není těžká. A přece je to práce na život a na smrt. Nejen pro malé děvče, které dává prach do náboje, nýbrž pro všechny, kteří sedí v témže sále. Je to totiž poslední práce, než hotový náboj opustí továrnu. Jeho kanálky se naplní výbušnou látkou – hodně pevně – a zapalovač se uzavře mosazným kotoučem – opět hodně pevně. Tato práce je životu nebezpečná. Děvčátko sedí proto poněkud stranou od ostatních. Zachází se svou pincetou tak jistě a klidně. A přece stále se vznáší mezi životem a smrtí. (...) Ale výbušnost prachu nelze učinit méně nebezpečnou. (...) Podívejte se na děvčátko, jež tamto sedí stranou – vidíte žlutý prach na vlasech, obličeji a šatech – děvčátko sotva dvacetileté, plavovlasé, slabé, v červených šatečkách. Hledíte, jak statečně cpe do náboje žlutozelený prach. Snad už leží na jejím stole zrnko, které v nejbližším okamžiku všechno vyhodí do povětří. Ale děvčátko pracuje klidně dále...“

Nejvíce lze zaznamenat hromadné katastrofy při výrobě zbraní, v dolech, na železnicích... Jsou to pracoviště, kde se buď manipuluje s nebezpečným materiálem, nebo je člověk uzavřen v místech, nad nimiž nemůže převzít stoprocentní kontrolu. Vlak je pořád těžký stroj s dlouhou brzdou

dráhou. V letadle musíme věřit posádce a technickému stavu stroje. Důl sám o sobě vyžaduje řadu bezpečnostních prvků: evakuačních cest, detekčních zařízení, větracích systémů a tak dále. V okamžiku tragédie rozhodují vteřiny, které zachraňují životy.

Když se člověk dozví o katastrofické události, často ho to v přemíře každodenních informací mívá jako jedna ze stovek dalších skutečností. Čím blíže se však odehrává, tím je bolestnější. Neboť si uvědomuje, že i ti mrtví měli své rodiny, byli to synové, dcery, rodiče, přátelé... Pro přeživší, jejich nejbližší, jako by se v tu chvíli zastavil čas. Pociťují silnou vnitřní bolest, jejich tělo je ochromené, bez vůle jakkoliv dál fungovat. Svět a vše kolem najednou ztratilo smysl. Trvá to vždy velmi dlouho, než se pozůstalí a ti, již nečekanou zlou souhrou okolností přišli o své blízké, vzpomínají a nějakým způsobem se vrátí zpátky do života. Přes veškerou snahu a dlouhý čas už to ale nikdy nebude jako dřív. Vzpomínky, a jak se také říká – jizvy na duši – se sice pomalu vrství novými zážitky a zkušenostmi, ale stále zůstávají. A někdy se za různých okolností vracejí, aby se připomněly.

Tato kniha by neměla být přehlídkou katastrofických senzací, ale je vzpomínkou na všechny, jimž byl život zkrácen nepředpokládanou událostí. Na ty, kdo se těšili, že se vrátí po práci domů a shledají se se svými rodinami. Kteří měli ještě mnoho snů a plánů. Je vzpomínkou i na ty, kteří se do knížky samotné kvůli omezenému množství stran nevešli. Je skromným výpisem toho, co se událo, a přáním, aby se už nic takového neopakovalo. A to poslední si přeji zcela nejvíce.

Závěrem bych chtěla poděkovat Národní digitální knihovně, díky níž nejen já, ale taktéž i ostatní mají možnost listovat a číst ve starších periodikách a dostupných zdigitalizovaných publikacích, a tím se dostat ke zdrojům informací přímo z konkrétního období či pozdějších zpracovaných materiálů, jak se k nim tisk nebo odborníci následně vraceli. Je to úžasný nástroj, jenž vám pomůže vrátit se pomyslně v čase k dané události, ale i k dalším zprávám z daného období, vyplní vám

mezery v tom, jak se tenkrát žilo, myslelo nebo vyžadovalo myslet. Ale stejně tak, jak vypadala tisková zpráva. Je zajímavé sledovat, jak se vyvíjel způsob informování či zamlčování různých událostí.

Přeji vám, milí čtenáři, aby vám kniha byla přínosem, a snad rovněž napomohla nezapomenout.

Výbuch muničky v Bolevci

V pátek 25. května 1917 se udála jedna z největších tragédií Plzeňska dvacátého století. Výbuch tamní muničky v Bolevci zničil nejen areál továrny, ale hlavně po sobě zanechal mnoho mrtvých, zraněných a zmrzačených lidí.

Explozí vyvolaná tlaková vlna ničila domy až do vzdálenosti šesti kilometrů: V Plzni padaly střešní krytiny, sypalo se sklo z oken, vyvracely se dveře, praskaly zdi...

„... Vše zhaslo; jako by se tma roztrhla, vyšlehl vteřinu nato ohnivý sloup, strašlivě zaplál a rozhodil kyklopskou hradbu dýmu; a tu již zadul hučící náraz vzduchu, něco zapraskalo, stromy skřípavě zašuměly, a prásk! děsné švihnutí bičem, rachot, burácející úder a dunění; země se chvěje a ve vzduchu šíleně víří urvané listí...“

Takto působivě popisuje Karel Čapek výbuch ve svém románu *Krakatit*. Možná si rovněž vybavíte scénu v režii Otakara Vávry, v níž Karel Höger zrceně

usedá na podstavec ke zlomenému kříži, zatímco v dálce se zvedá ohnivý oblak. Nastává ohlušující rána, doutnajícím obrovským hořícím hřibem sahá až k nebi... Přesně tak by se dal rovněž popsat třetí, nejsilnější výbuch v Bolevci. Mladý Karel Čapek ho i přes velkou vzdálenost několika desítek kilometrů sledoval z okna zámku Chyše, kde tehdy pracoval jako domácí učitel u Prokopa Lažanského. Hrůzná scenerie se tak stala podkladem pro jeho pozdější dílo.

Co se tehdy stalo?

Ve 13.35 otřásl barákem číslo 10 v oddělení zapalovačů první silný výbuch. Prostor se zaplnil dýmem. Okamžitě vybuchovaly další miny. Některé náboje byly časované. Explodovaly ve vzduchu, aby následně jejich střepiny zabíjely. Záhy se spustila řetězová reakce dalších explozí okolních baráků.

V munici se rozpoutalo šílené peklo. To odpoledne se na směně nacházelo přibližně 2 600 lidí, z nich pak převážně zaměstnaných žen a nezletilých. Vedle těchto dělníků zde byli rovněž vojáci, četníci a hasiči. Nastala panika. Všichni se dali

Muniční továrna v Plzni-Bolevci před rokem 1917. *Sbírka muzea v Mariánské Týnici.*

Výbuch továrny. SOA Plzeň: Škoda Plzeň.

na úprk. Mnoho z nich ale nemělo šanci na záchranu.

Druhá silná exploze následovala ve 14.10 a nejsilnější pak ve 14.55, při níž vybuchl sklad trhavin. Ta silně otrásla i Plzní. Ze střech domů padala krytina, vysypávala se omítka a skla z oken. Při pohledu na Bolevec lidé spatřili obrovský hříbovitý útvar, oblaka dýmu a prachu.

V muničce následkem explozí desítek tisíc nábojů lítaly vzduchem kusy dřeva, cihel... Oheň přeskakoval z budovy na budovu. Hořel i okolní les.

V 15.08 se ozvala poslední velká rána. Poté a ještě i následující den již byly slyšet jen slabší ojedinělé rány.

Strach, co by mohlo ještě následovat, byl všudypřítomný. Zejména obavy z výbuchu skladiště ekrazitu, jenž by mohl zničit i Plzeň, přivedly celé rodiny do vzdálených luk, aby raději přespaly daleko za městem.

Co bylo příčinou exploze?

Jaký přesně byl hlavní spouštěč, se nepodařilo spolehlivě zjistit. Historické prameny například hovoří o novém typu miny, z níž často vypadával zapalovač. Zdali tato závada byla skutečně impulsem, nelze zcela bezpečně prokázat. Oficiální zpráva ministra zeměbrany hovoří o chybné manipulaci při práci: „Vznik výbuchu dlužno hledati v dílně na minové praky. V tomto objektě, z kterého katastrofa vzešla, bylo pět až šest tun dynamonu. Nepochybně jde o neopatrnost při zacházení. Tak asi nastal první výbuch jedné miny. Vyrazivší plamen způsobil asi výbuch dynamonu.“

Pracovníci a pracovnice muničky. SOA Plzeň: Škoda Plzeň.

Nejspíš však šlo o souhru řady okolností. V baráku číslo deset se sice tyto nové miny vyráběly, a dokonce byl podle svědectví ředitel závodu Ing. Rudolf Thiel svým podřízeným o jednom vadném kusu informován a ten byl pak na jeho příkaz odložen stranou. Jenže taktéž zde byly pod pracovními stoly v běžném provozu uskladněny nové zásilky TNT, které se již nevešly do skladu. Rudolf Thiel celou katastrofu přežil, soudu se ale nedočkal. Ve vazbě spáchal sebevraždu.

Sklady, provozovny, vše bylo zcela přeplněné. Munice se odkládala kamkoliv. Na jaře 1917 se zde vyrábělo na 150 tisíc střel měsíčně, což bylo výrazně více, než pro co byla původně munička projektována. Bezpečnost práce byla neustále ignorována. Továrna se fakticky stala časovanou bombou. Bylo jen otázkou času, kdy se přihodí něco strašlivého. A ve chvíli, kdy se to skutečně stalo, bylo téměř nemožné z hořícího pekla uniknout.

Celý areál byl obehnan vysokými hliněnými valy, plotem s ostnatým drátem a kulometnými věžemi. Za běžných okolností k opuštění prostor sloužil hlavní vchod; ten však byl v průběhu pracovní doby uzavřen. Lidé ve snaze zachránit si

Následky výbuchu. SOA Plzeň: Škoda Plzeň.

holý život proto přelézali ploty, přes něž házeli oblečení, aby tak překonali ostnaté dráty.

Otázka příčiny se stejně tak vášnivě diskutovala v tisku. Objevovaly se různé spekulace od nešťastné náhody po úmyslný „protiválečný“ čin. Munička v Bolevci nebyla totiž jedinou, která ve stejném roce vylétla do povětří. Objevili se i svědkové, kteří tvrdili, že spatřili, jak těsně před výbuchem nad Bolevcem proletěl cizí dvojplášník.

Následky byly katastrofální

Následující den se okolí muničky probudilo jako do hororového filmu. Jeden ze svědků cituje: *„Pohled na místě výbuchu byl hrozný. Znal jsem to místo velmi dobře, neboť často jsem tam jezdíval úředně. Hromada kamení, zohýbané traversy jako lijany, obrovské jámy, upomínající na sopečné krátery, zbylo jen z těch krásných budov. Mezi tím povalovaly se části lidských těl. Po stromech, na ostnatém drátě, kterým hustě bylo celé místo obeháno, aby tam nepovoláný nevníkl, visely cáry lidských těl.“*

Přesný počet obětí není znám, protože evidence zaměstnanců shořela. Ta ale také neobsahovala jména nových dělníků, jež přivezl den předtím vlak z Haliče. Čísla, která lze nalézt, udávají dvě stě až dvě stě tři zemřelých. Jen v baráku číslo 10, kde vše začalo, přežili čtyři lidé ze sta.

Nalezená těla byla zuhelnatělá, potrhaná, těžko identifikovatelná. Purkmistrovský úřad v Plzni k tomu vydal vyhlášku, v níž oznamoval, že za účelem identifikace byla vyfotografována a jejich věci a části oděvu uloženy u městské policie.

Nicméně, v zájmu rakouských úřadů bylo, aby se zprávy o katastrofě příliš nešířily, a tak se rovněž co nejvíce zabránilo nepokojům a protiválečným demonstracím. Ještě 27. května lze v tisku nalézt jen stručné informace, jež hovoří o výbuchu „v jedné zdejší muniční dílně“, v níž bylo nalezeno zatím třináct mrtvých. *„Bohužel jsou obavy, že ještě asi padesát mrtvých se nalézá pod troskami...“*

Následně se začala oficiální čísla zvedat. Ministr zeměbrany na konci června na interpelaci odpověděl: *„Mrtvých je 136. Počet ten však asi poněkud stoupne, protože sto sedmdesát lidí se pohřešuje. Raněných jest 625, z nichž na štěstí*

Následky výbuchu. SOA Plzeň: Škoda Plzeň.

